

Klic TRIGLAVA

LETO X.

20. JULIJA 1957.

ŠTEV. 217.

NEIZPOLNJENI UPI

20. julija je minulo štirideset let, odkar so predstavniki tedanje srbske vlade podpisali skupaj s predstavniki londonskega Jugoslovanskega odbora tako = zvano Krfsko Deklaracijo, ki je položila temelje prvi Jugoslaviji in uradno potrdila željo Srbov, Hrvatov in Slovencev v Austro-ogrski monarhiji, da se skupno s Srbi iz samostojne kraljevine Srbije združijo v eni državi. Jugoslovanski narodni odbor, ki je predstavljal Jugoslovane iz Austro-Ogrske v emigraciji, so na Krfu zastopali predsednik Ante Trumbić, Hinko Hinković, Dušan Vasiljević in Bogumil Vošnjak, srbsko vlado pa, ki je bila takrat prav tako v emigraciji na Krfu, predsednik Nikola Pašić, Stojan Protić, Momčilo Ninčić, Vojislav Marinković, Marko Djuričić in Milorad Drašković. Sestavljanje deklaracije je trajalo okroglo pet tednov in v njenem odboru so sedeli Ante Trumbić, Stojan Protić, Ljuba Davidović in Bogumil Vošnjak.

Deklaracija je uvodoma ugotovila popoln sporazum o vseh vprašanih bodočega življenja v skupni državi in naglasila, da je "ta naš troimeni narod eden in isti po krvi, govoru in pisanem jeziku" in da se želi po načelu svobodne samoodločbe narodov osvoboditi tuje sužnosti in združiti v eno, svobodno, narodno in neodvisno državo osnovano na "modernih in demokratskih načelih". Med temi načeli so bila:

1. "Država Srbov, Hrvatov in Slovencev, znanih tudi pod imenom južnih Slovanov ali Jugoslovanov... bo ustavna, demokratska in parlamentarna monarhija z dinastijo Karadjordjevičev na čelu, ki je dokazala, da se po idejah in čustvih ne loči od naroda in stavlja narodno svobodo in voljo nad vse."

4. "Posebne zastave, srbska, hrvatska in slovenska so ravnopravne in se morejo razviti in rabiti svobodno ob vseh prilikah. Prav tako se lahko svobodno uporabljajo ob vseh prilikah posebni grbi."

5. "Vsa tri narodna imena: Srbi, Hrvati in Slovenci, so popolnoma ravnopravni na celem ozemlju in vsakdo se jih more svobodno posluževati pri vseh prilikah v javnem življenju ter pri vseh oblasteh."

7. "Vse priznane veroizpovedi bodo svobodne in javne. Pravoslavna, rimskokatoliška in mohamedanska veroizpoved, ki so po številu svojih pripadnikov najmočnejše v naši državi, bodo napram državi enake in ravnopravne."

Na podlagi teh načel se bo zakonodajalec potrudil, da se očuva in vzdrži konfesionalen mir, ki odgovarja duhu preteklosti celokupnega našega naroda."

9. "Ozemlje kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev obsega vse ono ozemlje, na katerem živi naš troimeni narod v kompaktni in nepretrgani masi, in se ne sme rušiti brez ozira na življenske interese celine..."

Po načelu svobodne samoodločbe naroda se ne more noben del te celote odtrgati na pravičen način in pridružiti katerikoli drugi državi brez dovoljenja samega naroda."

11. "Vsi državljani so napram državi in pred zakonom enaki in ravnopravni na vsem ozelju."

12. "Volilna pravica za izvolitev narodnih poslancev v Narodno zastopništvo, kakor tudi volilna pravica za izvolitev predstavnikov v občinah in drugih upravnih enotah je enaka in splošna. Glasovanje se bo vršilo po občinah na neposreden in tajen način."

13. "Ustava... bo osnova celodržavnemu življenju, vir in zatočišče vseh oblasti ter pravic in po njej se bo urejevalo celokupno državno življenje."

(Dalje na 3. str. 2 kol.)

Mednarodna arena:

SPREMENBE V MOSKVI

Med komentatorji sovjetske politike, ki prebivajo v Angliji, uživa g. Isaac Deutscher brez dvoma največji ugled, ne samo zaradi svojih številnih študij o dogajanjih v Rusiji ampak tudi zaradi edinstvenih izkušenj, ki jih ima iz komunističnih organizacij na Poljskem. Star je zdaj petdeset let, v komunistični partiji Poljske pa je zavzemal visoke položaje od 1926-1932, ko je bil zaradi protistalinske opozicije iz stranke izključen. Naselil se je potem v Angliji in so deloval v uredništvih Economist in Observerja ter objavlja zdaj svoje študije v vodilnih časopisih Evrope, Azije, Amerike in Avstralije.

Dne 5. maja je g. Deutscher v intervjuju na BBC-ju izjavil, da je prišlo do nedavnih osebnih sprememb v Sovjetski Rusiji zato, ker je Hruščev izgubil večino v predsedstvu komunistične stranke, nekdanj imenovanem Politbiroju. Ta nepričakovani komentar je presenetil časnikarja, ki je g. Deutscherja spraševal, in je seveda takoj vprašal, od kje on to ve. Odgovor je bil sila enostaven, pa zato prepričljiv: Iz Prezidija je bilo vrženih šest oseb, med katerimi so Molotov, Kaganovič, Šepilov in Malenkov. Prezidij sam pa je tedaj štel enajst mož. Iz tega je razvidno, da je bil Hruščev s svojimi zaupniki v manjšini za en glas. Toda Hruščev ne bi bil Hruščev, če se tudi v tem položaju ne bi znašel. Iz vprašanj, o katerih so glasovali, je naredil vprašanja "politične linije" in z ozirom na to vložil priziv na Centralni komite, ki je edini opolnomočen določati politično smer partije, dočim je prezidij samo njegov izvršilni organ. In ker ima Hruščev večino v Centralnem komiteju, je jasno njegova obveljala in učinek je bil, da je šest ljudi bilo odstranjenih iz Prezidija. Pri tej reorganizaciji pa je seveda Centralni komite poskrbel, da so na izpraznjena mesta prišli v prvi vrsti Hruščevi ljudje in da se je poleg tega število mest v Prezidiju še dvignilo na 15. S tem je položaj Hruščeva zelo ojačan.

G. Deutscher dalje ne verjame, kot tudi drugi komentatorji ne, da bi Centralni komite soglasno obsodil šestorico. Tudi je preveč protidokazov, da bi bilo moč stlačiti Kaganoviča in Molotova v isto vrečo z Malenkovim. Toda ta trojica se je pod silo prilik ali iz oportunitizma znašla na skupni strani. Katera vprašanja so zadnje čase pretresala Prezidij, je hotel vedeti časnikar od g. Deutscherja. Tri: 1) decentralizacija gospodarstva, 2) Maocetungov govor, kjer je dovolil štrajke v manjšem obsegu ("To bi bil dinamit za Rusijo", je rekel Deutscher) in 3) sovjetske koncesije na razorožitveni konferenci v Londonu.

J.

NA OBEH STRANEH MEJA

Za nekoroškega opazovalca prilik na slovenskem Koroškem je presenetljivo, do kolikšnega sodelovanja je že prišlo med obema tekmujočima in idejno si nasprotujočima slovenskima skupinama. Dejstvo, da je že pred časom prišlo do ponovnega skupnega nastopa Narodnega sveta in Zveze slovenskih organizacij, kadar je bilo treba braniti slovenske koristi, je že daleč za nami. Koroški Slovenci, ki so nedavno izvojevali priznanje slovenske realne gimnazije, ki se bo odprla leto = šnja jesen, so uvideli, da morajo nadaljevati s skupnimi napori, da dosežejo uresničitev vseh točk člena 7. avstrijske državne pogodbe. Brez dvoma pod vtisom prvega uspeha, ki ga je v nemali meri pospešil združen slovenski nastop, so šli korak dalje: V nedeljo 23. junija se je zbralo nad 300 pooblaščenih zastopnikov obeh slovenskih rivalnih organizacij na skupnem zborovanju v celovski Delavski zbornici. Po nagovoru leaderja Zveze slovenskih organizacij dr. Francija Zwitterja in predsednika Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Joška Tišlerja so zborovalci sprejeli resolucijo, v kateri pravijo: 1) Oblast ne upošteva predloge, ki sta jih stavili slovenska in hrvaška narodna manjšina; 2) Državna pogodba je jasno določila ozemlje, ki pride v poštev za uresničitev 7. člena in zato zborovalci odklanjajo bilo referendum bilo takoimenovano "pravico staršev", da bi odločali glede šolske ureditve; 3) Oblast naj prepove hujskanje proti manjšinama in tiste nacionalistične organizacije, ki kratijo manjšinama pravico do obstoja; 4) da si je bila dovoljena slovenska realna gimnazija, je člen 7. treba smatrati in uveljaviti kot celoto ter je dolžnost zvezne in deželne vlade, da za to pre-skrbita denarna sredstva.

Objavljen je bil tudi odlok dunajskega prosvetnega ministrstva, s katerim je bil g. dr. Joško Tišler postavljen za ravnatelja Slovenske realne gimnazije, ki bo nastanjena v poslopju nove realke.

Razmere v Trstu in v domovini

Od prijatelja v Trstu sem dobil sledeče obvestilo: "Položaj pri nas je tako skristaliziran, da nimaš več o čem misliti in pisati. Odkar se vsi naši problemi rešujejo v Rimu, je postal Trst drugorazredno središče. O kaki tržaški politiki ni več govora. Jugoslovani so sicer poparjeni in uvidevajo, da smo imeli prav, ko smo jih svarili pred "Anschlussom", toda zdaj je prepozno.- Prilike v katerih živimo tržaški Slovenci so pač takšne, kakršne nam je pripravila "matična" država. To pomeni, da so dobre le v toliko, v kolikor živimo v demokratični državi. Italijani so razumeli, da ne kaže slediti fašističnemu zgledu in zato po stopajo z nami navidezno pravično, ali vsaj delno demokratično. A to delajo le po lastni pobudi: naš glas nima odziva v Rimu. Odkar je postalo pereče vpraša = nje južnega Tirola, je njihovo obnašanje v Trstu boljše.

"Gospodarski položaj je slab in brez izgleda. Tu je opaziti očitno sabotazho v korist drugih italijanskih pristanišč.

"Madžarska je še bolj poglobila prepad med nami in komunisti. Titovci neka ko balansirajo, toda njihove postojanke so zelo negotove. Opaziti je, da stalno menjavajo "linijo" glede Rusije, kar jim spodnaša tla pod nogami. Čim dalje tra ja cela titovščina, vedno bolj očitno se spreminja v osebno diktaturo človeka, ki ima za sabo samo svojo kliko. Doma so to že spoznali, a nimajo nobene možnosti, da bi se temu uprli. Vsi samo čakajo. Vprašanje je le, če je ta stagnacija mir pred viharjem ali pa mrtvilo ljudi, ki so obupali."

P.

POD ČRTO:

Vprašan kaj misli o Madžarski, je g. Neh ru, indijski predsednik vlade, dejal, da bo stvar obrazložil, če je to mogoče:

"Madžari so se zelo, zelo hrabro borili, toda gledano s sovjetskega vidika so šli nekoliko predaleč in to je (Ruse) prestrašilo... Rusi so mogli videti, da se približuje sovražna meja... Ne poskušam opravičevati teh stvari: samo analiziram jih."

Amerikanci so morali imeti čudne občutke, ko so pred časom v Washingtonu sprejemali kralja Sauda iz Arabije. Te številke bodo pojasnile: Kralj Saud ima 1000 Cadillac avtomobilov, nekatere od teh pozlačene in zrak hladeče; 28 palač z modernimi napravami za reguliranje zraka; 90 bratov, ki prejemajo mastne plače iz državne blagajne. Od državnega proračuna gre 27 milijonov dolarjev za vzdrževanje kraljevskega dvorca, 10 milijonov dolarjev pa za zdravje, vzgojo in socialno skrbstvo državljanov, od katerih je 40% sifilitičnih, 70% jih ima trahom in večina od njih lahko pričakuje, da bo umrla pri svojih 33 letih...

Tič

"Pravijo, da je nevarnost vpliva komunistov, Sovjetske zveze. Če gledamo stvar tako, da gre tu za nevarnost idejnega vpliva, tedaj je to po mojem mnenju nesmisel. V nekaterih arabskih deželah imajo namreč še fevdalne odnose. Kaj imate torej tu opraviti komunizem, kaj lahko storite, kaj more tam storiti, nar more tam prodreti kot družbeni red v sedanji etapi? To je absolutno nemogoče." (Tito na CBS ameriški televiziji 30.6.57.)

NEIZPOLNJENI UPI: (Nadaljevanje s 1.str.)

Ustava bo nudila narodu tudi možnost, da razvija svoje posebne energije v samoupravnih enotah, določenih po naravnih, socialnih in gospodarskih razmerah. ... Kakor ustava tako postanejo veljavni tudi drugi zakoni, ki jih bo predlagala Ustavodajna skupščina, ko jih bo odobril kralj.

Tako ujedinjeni narod Srbov, Hrvatov in Slovencev bi tvoril državo, ki bi štelala okrog 12 milijonov državljanov. Bila bi jamstvo narodne neodvisnosti in vsestranskega narodnega in kulturnega napredka, mogočen jez napram germanski obojstranski nevalnosti, neločljiv zaveznik vseh kulturnih narodov in držav, ki so povzdignile načelo pravice in svobode narodov in načelo mednarodne pravice ter dostojen član nove mednarodne zveze."

Krfsko deklaracijo je sprejela z navdušenjem vsa jugoslovanska emigracija, srbska vojska, jugoslovanskih prostovoljci in javno mnenje zavezniških držav. Lord Cecil je na seji angleškega spodbujanja doma 28. novembra 1917. izjavil, da ideje krfske deklaracije uživajo simpatije angleške vlade. Deklaracijo je brez komentarja objavil celo jugoslovanski tisk v Avstro-ogrski monarhiji.

Toda, volja je bila morda dobra, meso pa slabo. Po ponesrečeni Vidovdanski Ustavu je prišlo do šestojanuarske diktature kralja Aleksandra, do akutnega srbsko-hrvatskega vprašanja in razpada Jugoslavije ob nemškem napadu l. 1941. Politika medsebojnega obračunavanja in nesposobnost politikov v emigraciji, da bi se sporazumeli, je končno prenesla simpatije na Tita, ki je želel očuvati Jugoslavijo - za komuniste. Urednik

ALI JE "USTAVNO VPRAŠANJE" JEDRO PROBLEMA?

Pod tem naslovom je objavila pariška NAŠA REČ v svoji majski številki članek g. Desimira Tošića. Istočasno je o ustavnih vprašanjih bilo govora tudi v KLI CU TRIGLAVA.

"Slovenca gg. Lovrenca in Jereba stav rubriki NAŠE REČI "Mišljenja i osvrti" načela nekaterih... probleme bodočnosti," pravi na začetku članka g. Tošić. "Tako se vprašujemo, če so ta "ustavna vprašanja" ona, ki mučijo na milijone Srbov, Hrvatov in Slovencev pod komunističnim režimom?"

"Ustava je osnovni zakon neke zajednice, države, zakon - ki določa osnovna načela njenega življenja, zakon, na podlagi katerega se sprejemajo ostali zakoni. Toda predno pride do proglasitve in stopanja v veljavo tega osnovnega zakona, Ustave, je potrebno, da pride najpreje do rojstva: rojstva neke države, vzpostavitve gotovega reda in do določitve gotove politike. Ustava je nato samo posledica nekega družbenega stanja, uzakonitev neke stvarnosti, predpisovanje načel tega, kar je že porojeno. Ustava ni vzrok neke izpremembe marveč posledica..."

"...Predno govorimo o ustavnem redu - recimo o tem, ali se bo narodna skupščina sestajala iz enega ali dveh domov - je potrebno razčistiti vprašanje, kaj razumemo pod jugoslovansko zajednico? Ali je bilo potrebno in ali je potrebno, da bi bila Jugoslavija enotna država s hegemonijo enega naroda? Odnosno, ali naj bi Jugoslavija bila samo oportunistična kombinacija za dani trenutek? Ali se ima smisel izjavljati samo "za Jugoslavijo", a istočasno delati vse mogoče proti tej Jugoslaviji?..."

"...Svetovati utrujeni in že dokaj dezintegrirani emigraciji, da se bavi z ustavnimi vprašanji v času, ko režim in družbeni red še vedno obstojata, je pre zgodaj in nevarno. V emigraciji so se mnogi ljudje bavili doslej z nekoristnimi zadevami. In zadeva okrog ustavnih vprašanj je bila - predno je prišlo do osnovne razprave o današnjem režimu, o karakterju jugoslovanske zajednice in o osnovnih političnih načelih našega dela - ne samo nekoristna, marveč tudi škodljiva..."

"... V nasprotju s tendencami gotovega dela hrvatskih in srbskih emigrantov da podcenjujejo silo komunizma na mednarodnem in notranjem področju, in posebno jugoslovanskega komunističnega režima, obstoja pri mnogih Slovencih-emigrantih čudna psihologija konformizma. Oni bi nekako hoteli, takorekoč, vzpostaviti kontinuiteto z današnjim ustavnim stanjem. V načelu ni nujno, da bi to pot zavrgli, toda ona bi lahko prišla v obzir samo, kadar bi bili izpolnjeni gotovi pogoji. V obdobju 1952-1955. je bilo precej izgledov, da bo prišlo do teh pogojev. Toda, poudariti je treba, da zahteva uresničenje teh pogojev odpravo komunističnega režima, odnosno komunističnega monopola! Danes ni niti sledu o kakih takih pogojih..."

"Zato je potrebno, da se pred vsakim razpravljanjem o ustavnih vprašanjih najpreje pogovorimo o osnovnih vprašanjih: skupna borba proti komunizmu na splošno in režimu v Jugoslaviji; razgovor med političnimi ljudmi iz slovenske, hrvatske in srbske emigracije o karakterju bodoče zajednice - brez pravice prejudiciranja, in s še manjšo pravico, da se sklicujemo na partijske programe, ki so stari kakih 80 let, ali pa resolucije, ki so stare kakih trinajst let; razprava o tem, kar se dogaja po svetu in kar lahko kot vihar vpliva na nas, tako na deželo kot na narode, ter razprava o tem, kako naj se branimo in ohranimo tako svoje posebne kot svoje skupne interese," zaključuje g. Tošić.

Kot je razvidno iz prednjih izvlečkov je članek g. Tošića precej kritičen napram Slovincem in Srbom, ki so sodelovali v debati o "ustavnih vprašanjih". No benega dvoma ni, - in to sem poudaril že v svojem zadnjem članku v KT (214) -, da je razprava o "ustavnih vprašanjih" docela brez smisla, ako se spuščamo v čisto legalno stran teh vprašanj. Toda ne strinjam se z g. Tošićem, da je taka razprava tudi škodljiva, ker sem in še smatram, da je možno iz te razprave nehote preiti tudi na razpravo o tem, kar je važno, odnosno priti do več ali manj splošnih zaključkov, ki jih je napravil tudi g. Tošić.

Čudno pa je, da g. Tošić govori o "neki čudni psihologiji konformizma" pri mnogih slovenskih emigrantih. Pri tem bi moral biti malo jasnejši, namreč, ali je do tega zaključka prišel, ko je bral članke gg. Lovrenca in Jereba, ali pa je to morda plod njegovih izkušenj z "mnogimi Slovenci"? Spominjam se namreč, da je bil g. Tošić ne dolgo tega eden izmed glavnih, ako ne tudi najglavnejši iniciator takozvane "Zveze demokratskih Srbov, Hrvatov in Slovencev", katere program je bila baš "kontinuiteta ustavnega stanja" Titove Jugoslavije. To "psihologijo konformizma" Zveze je takrat kritiziralo tudi nekaj Slovencev. Zveza zato tudi v

glavnem ni uspela in je ostala samo firma, katere se sem pa tja kdo kdaj posluži, da lahko razpošlje tujcem kak memorandum ali protest. Nedvomno je razveselivo dejstvo, da g. Tošić nima več "čudne psihologije konformizma", verjame pa lahko, da take psihologije nimajo danes niti "mnogi Slovenci".

O "osnovnih vprašanjih", ki jih navaja na koncu svojega članka g. Tošić, je bilo že zdavnaj govora v mnogih člankih KLICA TRIGLAVA. V tem je tudi gotova sličnost med KLICEM TRIGLAVA in NAŠO REČJO. Neštetokrat je bilo poudarjeno, da je za borbo proti režimu v Jugoslaviji najvažnejše zahtevati upostavitve politične demokracije; da razne "legitimacije" in deklaracije na Taboru v Ljubljani, v vaši Ba, ali kjerkoli že, nimajo nikakršne vrednosti; da... in tako dalje in tako dalje. G. Tošić torej ni odkril ničesar novega, vsaj ne kar se tiče KLICA TRIGLAVA, in upam, da bo sedanjo "linijo" tudi obdržal in jo stalno ponavljal med Srbi, od katerih mnogi imajo čudno psihologijo parohializma ter s tem v zvezi tudi gotov kompleks superiornosti v odnosu na Slovence in Hrvate.

S. LEBARIČ

R A Z G L E D I

"Srbske vojvode". - V emigraciji je malo ljudi, ki še niso slišali o "slavnih srbskih četniških vojvodah": bivšem popu Momčilu Djujiću in njegovem pobratimu, pred vojnem fašistu, Dobrosavu Jevdjeviću. Za časa okupacije sta imela svoje odrede na področju Paveličeve Hrvatske in podobno ustašem, ki so uničevali vse, kar je bilo srbsko, uničevala vse, kar je bilo hrvatsko in to neglede na to, ali je bilo ustaško ali pa ne. Medtem ko so ustašem pomagali Nemci, so Djujiću in Jevdjeviću pomagali Italijani.

Po prihodu v emigracijo sta obe "vojvodi" ustvarjalo silno zmedo med srbskimi begunci in izseljenci v Združenih državah in Kanadi. Zanju so bili važni samo težko prisluženi funti srbskih beguncev in dolarji sentimentalnih izseljencev ter sta skupno ustanovila "Organizacijo srbskih četnikov". Toda nedavno je prišlo pri razdelitvi funtov in dolarjev med "vojvodama" do spora. Jevdjević je v svojem biltnu napadel Djujica in ga med drugim obdolžil, da je "potrošil celih 6.000 dolarjev iz četniške blagajne v Angliji v družbi evropskih prostitutk! Kot poroča GLAS KANADSKIH SRBA 9. maja tl. (ki je "za" Djujića in "proti" Jevdjeviću), Djujic je nato napisal "zaupno pismo" raznim Srbom, v katerem napada pobratima in sodelavca Jevdjevića. Na žalost je izrazoslovje v tem pismu, ki obsega preko dvajset tipkanih strani, tako, da ga je nemogoče citirati. "Djujić opisuje amoralno in razsipno življenje svojega pobratima ter iznaša dejstva, ki jih ni mogoče ponoviti na straneh dostojnega časopisa..." pravi GKS in poziva vse demokratske Srbe, da verjamejo "zaupnemu pismu" popa Djujica.

"Ali se bodo kraljevski begunci vrnili nazaj?" - je naslov članka, ki ga je objavil kralj Peter v londonskem THE SUNDAY EXPRESS 30. junija tl. - Nedvomno drži, da takega kralja-begunca gotovo ni kot je kralj Peter! Njegovo geslo, njegova življenska filozofija bi se mogla povedati v par besedah: "Vsako leto eno neumnost!"

V njegovem članku je poleg analize politične situacije v Jugoslaviji, ki je ponavljanje onega, kar so povedali že mnogi svetovni politični strokovnjaki, cel kup "cvetk iz kraljevskega vrta". Članek se začne: "Teško je živeti pod žar = kim nebom... in čutiti, da te ne marajo. Prebivati v ljubkih, zlatih krajih... in izgubljeni se v praznini. Toda to je bila usoda vseh evropskih kraljev, ki so izgubili svoje prestole." "Je bila", pravim, kajti sedaj nas svet ponovno smatra za koristne. Mi - od modrega portugalskega neba pa do južno-francoske obale pokrite s palmami -, ki smo pazili na naše besede, čuvali svoje dostojanstvo in preštevali penije (najmanjša angleška denarna enota - op. por.), smo polni upanja. Več in več ljudi iz naših dežel si nas želi nazaj. Jaz, seveda, lahko govorim samo za svojo deželo, ubogo Jugoslavijo." Ubogi Petrček! Beguncem v rudnikih, tovarnah in drugod, kjer ni "žarkega neba", bodo tekale solze, ko bo to čitali.

"Kralj v izgnanstvu je kakor oče svoje družine. Ves svet ga morda loči od doma, a on vedno uspe zvedeti, kako se stvari tam razvijajo. Mi, nestrpni pod soncem, torej vemo, kaj se dogaja v naših deželah... Kar moj narod želi, ni samo svoboda, ampak stalnost... Kraljestvo predstavlja kontinuiteto. Kralj mora biti glava svojega naroda. Pred vojno smo imeli v Jugoslaviji parlament, ki je še kar dobro deloval. In spet bi ga lahko imeli. Z ozirom na naše izkušnje bi lahko deloval še boljše. Toda kralj mora biti tisti, ki čuva svoj narod pred

muhami političnih ekstremistov. Za to nalogo pa mora imeti avtoriteto. V moji deželi je potreba po monarhiji večja kot kjerkoli... Ne morem si resno predstavljati, da bi Srbi in Hrvati odobrili kakega slovenskega prezidenta, ali pa da bi Slovenci in Hrvati sprejeli kakega Srba. Ne! Oni hočejo kralja. Kralja, ki je nepristranski in nad drobnimi notranjimi nacionalističnimi težnjami; kralja, ki bo skrbel za blaginjo in srečo vseh..."

V nadaljevanju članka pojasnjuje kralj Peter, zakaj ne more priti v Jugo = slaviji do revolucije po madžarskem primeru in nato izraža prepričanje, da bodo tudi druge dežele - sovjetski sateliti - hotele svoje kralje nazaj: "...Mi, ki smo trošili leta, ne da bi mogli kaj pomagati, ko so naše dežele trpele, bomo pripravljani na vrnitev. Mi imamo svoje načrte. Jugoslavijo si predstavljam kot stabilno in mirno deželo, v kateri bodo britanski in ameriški poslovni ljudje z veseljem vlagali svoj denar za razvoj njenih bogatih virov... Hrepenim po tre = nutku, ko bi bila Jugoslavija svobodna... Tam bi bil dosti bolj srečen... bolj kot pa sem kdajkoli bil celo v topli gostoljubni južni Franciji, kjer se ljudje zabavajo, a izgnani kralji žive v vznemirjenosti," zaključuje kralj Peter.

Niti najmanjšega dvoma ni, da kralj Peter podcenjuje jugoslovanske narode, njihovo inteligenco in zdrav razum. Sam pa ni toliko inteligenten, da bi si jemal za vzgled angleško kraljico, ali pa belgijskega, norveškega in švedskega kralja. Raje si jemlje za vzgled perzijskega šaha, Faruka, Aga Kana ter jordan skega in iraškega kralja.

B.SIMONIČ

JUGOSLOVANSKA PRESTOLNICA

Aprilska "Svobodna Beseda", ki jo izdaja argentinsko krilo Slovenske demokratske stranke, objavlja misel g.dr.C. Jelenca o tem, kje bodi glavno mesto Jugoslavije. To je stvarno kratek odgovor v Klicu Triglava izraženem mnenju, da ne bi smelo biti glavno mesto svobodne Jugoslavije niti v Beogradu niti ne v Zagrebu, kjer bi mogle prenapete množice vplivati na zvezno politiko.

Dr.Jelenc je mnenja, da bi v federativni Jugoslaviji prešla taka vprašanja, ki predvsem razburjajo ulico, v pristojnost narodnih republik, poleg tega da bi tudi sama sestava zveznih organov jamčila za neodvisnost od ulice. Po njegovem mnenju more biti prestolnica skupne države samo Beograd, že zaradi tega, ker stoje tam zadevne zgradbe; Jugoslavija si ne bi mogla privoščiti gradnjo novega glavnega mesta.

Narava sama je pokazala, kje bodi središče: na zemljevidu evropskega kontinenta, kjer so zarisana samo gorovja in velike reke, pada v oči točka, kjer se steka šest rek: Donava, Drava, Sava, na, Morava in Tisa. Te reke spajajo vse ozemlje med Karpati, Jadranom in Crnim morjem, na katerem žive mali narodi, obdani od Nemcev in Rusov. Na tej točki stoji Beograd, je zaključil dr.Jelenc.

(r)

KLIC TRIGLAVA izhaja vsako prvo in tretjo soboto v mesecu. Naročnina znaša: 24/- letno odn. 6/- četrtletno. Proti vrednost v drugem denarju. Posebno doplačilo za letalsko dostavo.

PISMA UREDNIKU

G.urednik!- Argentinska SLOVENSKA POT je nedavno v svoji prvi letošnji številki objavila dopis nekega "Brus-a", ki se nanaša na nekaj stavkov v enem izmed mojih člankov. Ako izpustimo iz njegovega komentarja stavke, s katerimi je želel vzbuditi občudovanje čitateljev, češ "bister fant tale Brus, dobro se je odrezal", potem ostane od njegovega dopisa, milo povedano, samo demagogija ali pa osebna zmeda g.Brusa.

G.Brus piše: "Londonski KLIC TRIGLAVA, ki objavi včasih tudi kak tehten in politično dozorel članek, je v svoji oktobrski številki prinesel dopis nekega V. F., v katerem le-ta postavlja sila drzno in vsaki življenski stvarnosti odmaknjeno trditev: "...da se emigracija deli na dva dela: demokratskega in totalitarnega. Med obema je sporazum nemogoč. Da si ima demokratski tabor veliko frakcij, ki so na prvi pogled nepovezane, so ven dar vse za demokracijo in Jugoslavijo."

Gornja moja trditev je očitvidno razburila g.Brusa, ki ne sedaj vprašuje: "Ali tudi naše slovensko državniško gibanje prišteva med jugoslovansko usmerjene frakcije?" - Moj odgovor: "Ne, toda tudi ne med demokratične frakcije."- Dalje g.Brus: "In obe vodilni hrvatski politični skupini - ali sta tudi te dve za Jugoslavijo?"- Odgovor: "G.Brus verjetno šteje med ti dve skupini ustaše in HSS - prva vsekakor ni demokratska!" G.Brus: "Ali mu še nikoli ni jeknilo na uho ime dr.Vl.Mačka, dr.Krnjevića, dr. Žige Šola, kiparja Meštovića in drugih, ki so še nedavno podali izjavo, da so za popolnoma neodvisno in samostojno hr-

vatsko državo?" Odgovor: "Predsednik HSS, dr. Maček je nedvomno izjavil, da ni proti Jugoslaviji, kot tudi ni dr. Krnjević - če bi nekateri predpogoji bili izpolnjeni. Kipar Meštrović pa je velik kipar! Bodočnost bo verjetno pokazala, da bo Jugoslavija po porazu komunizma še vedno obstala, "slovensko državniško gibanje" pa se bo še nadalje gibalo v Argentini in izven Jugoslavije, enako kot njemu podobna srbska in hrvaška "državniška gibanja".

Sicer pa razumem, da se g. Brus razburja. Njemu verjetno ni dovolj jasno, kaj pomeni demokracija - ker jo v predvojni Jugoslaviji ni bilo, medtem ko je postala Argentina demokratična dežela šele pred 18 meseci, ko je padel Peron. Njemu zato ni dovolj jasno, da demokrati hočejo predvojne Jugoslavije, enako kot ne marajo sedanje. Demokrati hočejo samo demokratično Jugoslavijo in - kot je svoječasno nekdo zapisal v K.T. - demokrati so najprej za demokracijo, a šele potem za Jugoslavijo. So in bodo proti Jugoslaviji, v kateri ni demokracije. To pa ne pomeni, da so za razbitje Jugoslavije in za ustvaritev pol ducata balkanskih držav. Oni so proti "balkanizaciji", pojmu, ki ga zahodni svet uporablja s posmehom. Da ne bo g. Brus še nadalje v zmoti, mu citiram izjavo velikega Hrvaša, za katerega dr. Maček, Krnjević itd. trdijo, da je njihov učitelj - pokojnega Stjepana Radića, ki so ga umorili srbski predstavniki "državniškega gibanja":

"Jugoslovanstvo pomeni nekaj samo, ako se pod tem razume državno zajednico Južnih Slovanov, zajednico svobodnih dežel, katerih svoboda je okrepljena z edinstvom napram tretjim. Edini napram tretjim, a znotraj je vsak svoboden in gospodar v svojem narodnem domu - to je jugoslovanstvo..." V tem smislu sem tudi jaz Jugoslovan.

V.F.

Prof. Boris Furlan.- G. urednik! V zadnji številki KT sem čital članek posvečen prof. Borisu Furlanu ob njegovi smrti. V članku je precej zmotnih podatkov.

Profesor Furlan ni bil predsednik "Narodno-osvobodilnega odbora" v Londonu, marveč "Odbora Južnih Slovanov", ki ga je ustanovil skupaj z Bičanićem in Petrovićem. Vrnil se je v domovino, ker ni videl drugega izhoda. V Sloveniji so se vsi razen partizanov borili na strani Nemcev, v Londonu so se pa brez konca in kraja prepirali o srbsko-hrvaškem vprašanju, medtem ko je čas šel mimo njih.

Prof. Furlana je kmalu po njegovem prihodu v Belo Krajino napadel Kardelj v govoru, ki ga je kasneje, menda 1948, objavil "Novi Svet". Furlan si je do takrat pač delal utvare, da je mogoče s

komunisti pametno govoriti, kakor si jih še danes delajo mnogi, ki komunizma niso občutili na lastni koži. Ko se je pričal, da komunisti nameravajo uvesti v Jugoslaviji diktaturo najslabše vrste, je odločno začel poskušati, kaj bi se dalo storiti, da bi to preprečili.

Komunistom je postal tak kamen v želo, da so ga l. 1947 obsodili na smrt. Njegova obsodba je bila toliko pomembna, da ji je skupno z obsodbo Bolgara Petkova londonski "TIMES" posvetil uvodnik.

Prof. Furlan ni nikoli delal v teženjskih kamnolomih, pač pa si je UDBA izmislila zanj skoro bi dejal precej hujšo kazen. Prebil je štiri leta v samici, tako da dolgo časa ni prišel v stik sploh z nikomer. Posledica tega je bila, da je začel skoro blesti in da mu je povsem popustilo srce.

Zaradi težke obolelosti in zaradi zanimanja Zahoda za njegovo usodo, so profesorja Furlana l. 1951 pogojno izpustili. Pokojnine ni dobival, pač pa občinsko podporo za reveže, ki je znašala men da okoli 2000 din mesečno.

Ko so zavezniki l. 1953 objavili, da bodo izročili Trst Italiji, je v Radovljici prof. Furlana napadlo "ljudstvo", češ, da je on kriv za to. Stresli bi ga bili v Savo, da ga ni v zadnjem trenutku rešila njegova žena.

Prijatelji, s katerimi je prof. Furlan pred vojno sodeloval pri "Sodobnosti" so ga po večini zapustili, vendar so semno gi drugi zgledno brigali zanj, ko je bil v zaporu.

Zadnja leta je v svoji sobici prevažal Descartesa.

F.L.

HRVATSKA ZORA.- G. urednik! G.R.V. piše v KT 216, da me je HRVATSKA ZORA prosila, da dokažem, da je nedemokratično in totalitarno glasilo. Če g.R.V. pogleda moje pismo v KT 207, bo videl, da sem tam zapisal: "Z g. Kalebom (urednikom HZ) se ne strinjam in njegove poglede smatram za nedemokratične; skupino, kateri on pripada, pa za totalitarno". Urednik HZ ni pobil moje trditve, da je skupina ZBOR (ljotičevci), kateri pripada, totalitarna skupina. Moja logika, mogoče preenostavna za razne metafizike, je: ker je skupina ZBOR totalitarna skupina (o tem lahko g.R.V. čita tudi v članku g.V.F. pod naslovom "Totalitarci" v KT 191), je jasno, da član take skupine ne more biti demokratično nastrojen. Prav tako sledi, da časopisi, ki jih izdaja totalitarna skupina ZBOR (Iskra, Hrvatska Zora, revija Svobodna Jugoslavija in Zapisi iz Dobrovoljačke Borbe - iz borbe ljotičevcev) ne morejo biti glasila demokratične skupine. Zborški časopisi danes "taktizirajo" (precej nevezče), pišejo o demokraciji in

poskušajo predstaviti svojo skupino kot demokratsko. Gorje onemu, ki je pozabil, da sta svoječasno tudi Hitler in Mus solini trdila, da sta demokrata. Totali tarec Franco, španski kaudiljo, katere- mu je g. Kaleb prepeval slavospeve (in ko sem to kritiziral, se je HZ prav za prav šele začela razburjati nad menoj in KT-jem), imenuje svojo diktaturo "or ganska demokracija". Zame fašistične, zboraske in komunistične "demokracije" niso demokracije. Dejstvo, da so ljoti- čevci "jekleni anti-komunisti", zame ni ma nikakega pomena in jih nimam zato prav nič rajši, ker vem, da bi radi na- domestili komunistični totalitarizem s svojim.

In še nekaj v pojasnilo g.-u R.V.:

S Hrvatsko Zoro in njenim urednikom nisem debatiral - marveč samo poročal o tem, kar je HZ zapisala. Besedo "totali tarec" ne uporabljam kot žaljivko, mar- več kot besedo, ki po mojem mišljenju pravilno označuje gotovo dejstvo - ako besedo "demokracija" razumemo tako kot jo razumejo demokrati v Angliji, ZDA in drugod. Ako pa ima beseda "demokracija" pomen, ki ji ga pripisujejo komunisti, fašisti itd., potem sem pa jaz totalita rec. Torej ni mogoče iti mimo dejstva, da je Hrvatska Zora glasilo totalitarne skupine ZBOR, ki se danes naziva FOND ZAJEDNICE. Ako bi me HZ naprosila, da dokažem, da je ZBOR zares totalitarna skupina, tj. nedemokratska, potem bi to rade volje storil. B.SIMONIČ

TITO NA TELEVIZIJI

30. junija so Američani imeli priliko videti na svojih televizijskih aparatih razgovor med Titom in CBS komentatorjem Edwardom Murrowom. Razgovor je bil pri- lično dolg in z ozirom na to, da je sle dil nedavnemu razgovoru s Hruščevim, tu di zanimiv. Tito ni povedal nič novega. Ponovil je stvari, ki jih že vemo - kot n.pr. da Jugoslavija in Sovjetska zveza graditi socializem vsak na svoj način, da je jugoslovanska zunanja politika u- smerjena proti blokom in za aktivno ko- eksistenco, da ni nobene možnosti vzpo- stavitve dvostrankarskega sistema v Ju- goslaviji, itd. Ko ga je Murrow vprašal, ali je položaj, ki je nastal po letu 1948, prispeval k odstranjevanju starih nasprotij med Srbi, Hrvati in drugimi narodi ter h krepitvi notranje enotno- sti, je Tito dejal, da je to "nekoliko" vplivalo na še čvrstejšo strnitev jugo- slovanskih narodov in da so takrat vsi Jugoslovani "popolnoma in enodušno" pod-

prli vladino politiko. Za časa revolu- cije na Madžarskem so se tudi nekate- rim "elementom" v Jugoslaviji sline ce dile, toda ti "elementi" so tako malo številni in nepomembni, da ne predstav- ljajo nobene nevarnosti. Sicer pa vo- ditelji zahodnih dežel in sploh lju = dje na Zahodu "precenjujejo notranje sile in sploh ne morejo presoditi, kaj je realno in kaj ni," je rekel Tito.

Pač pa ce je Tito skušal prikupiti Američanom, ko je komentiral Hruščevo izjavo, da bo komunizem zavladal sve- tu in da bodo vnuki sedanjih Amerikan cev živeli "v socializmu". "Jaz ne bi mogel tako apodiktično trditi, da bo- do vaši vnuki živeli v komunizmu. To je stvar, ameriškega ljudstva, da sa- mo najde in si upostavi notranjo ure- ditev, ali da jo spremeni tako kakor njemu ustreza," je rekel Tito. Pouda- ril je, da se družbeni odnosi pač iz- preminjajo po vsem svetu, a izrekel dvom, da bi bilo moč ustvariti "za ves svet eno šablono za družbeno ureditev".

Ko ga Murrow povprašal še o odnosih med vlado in vero, je Tito rekel, da vladajo dobri odnosi s pravoslavno in mohamedansko cerkvijo ter nižjo kato liško duhovščino. Kar se tiče višje duhovščine, so odnosi z večino normal ni, a da je vzrok neurejenih odno = sov predvsem v težnjah po določeni po litični svobodi akcije, ki izvirajo iz prejšnjih časov. "Vedeti moramo nam = reč, da je imela katoliška Cerkev pred vojno, v stari Jugoslaviji, tudi svo- je politične časnike in politične stran ke. To je imela samo ona in zdaj smo to odpravili. Seveda imamo zaradi te- ga še zmeraj težave, ker na ugodnosti, ki so jih imeli, težko pozabijo." (ds)

JUGOSLOVANSKA KRONIKA

Kardelj in Ranković sta odpotovala na "počitnice" v Sovjetsko Zvezo. Z njima sta še Veselinov, predsednik srbske ljudske skupščine in Kreačić, pod sekretar za obrambne zadeve. Ni dvo da bo prišlo do kakih razgovorov s sovjetskimi predstavniki, saj je bil jugoslovanski veleposlanik v Moskvi prvi tuji ambasador, katerega je spre jel Hruščev po odstranitvi Molotova, Malenkova, Kaganoviča in Šepilova. Mo- lotov je bil med drugim obdolžen, da je oviral normalizacijo odnosov z Ju- goslavijo. Zanimivo je, da je "na po- čitnice" v SSSR šel baš Kardelj, kate rega je sovjetski tisk zelo ostro na- padel zaradi analize madžarskih dogod kov, v kateri je kritiziral Sovjete.